

Onweerstaanbare eekhoorns

Vilmar Dijkstra, Zoogdierverseniging

Het is bekend dat mensen behaarde dieren erg aantrekkelijk vinden. Daarbinnen mogen de eekhoorns zich beroepen op een nog hogere aibaarheid. De inheemse rode eekhoorn wordt bij het kiezen van een favoriet zoogdier vaak als eerste genoemd of staat hoog op de lijst. Uitheemse eekhoorns zijn ook geliefd bij het publiek en worden als huisdier gehouden. De praktijk leert dat een deel van deze dieren ontsnapt of los wordt gelaten.

In figuur 1 staan de locaties weergegeven waarvan afgelopen 10 jaar (2003 tot begin 2013) uitheemse eekhoorns zijn gemeld. Dat zijn er met ruim 650 meldingen behoorlijk veel! Hoe noordelijker je in het land komt hoe minder meldingen. Dat zal te maken hebben met het geringere aantal mensen dat daar woont. Hierdoor bestaat er minder kans dat er dieren worden gehouden en zijn er ook minder mensen die de dieren kunnen waarnemen. Het gaat bij deze meldingen zowel om gevalideerde als ongevalideerde waarnemingen. Het is niet altijd duidelijk of het bij een melding werkelijk om een uitheemse soort gaat. Af en toe wordt een inheemse rode eekhoorn, die grijs van kleur kan zijn, voor een Amerikaanse grijze eekhoorn uitgemaakt. Echter, in slechts 6% van de ruim 650 meldingen (verdeeld over ruim tien soorten) betreft het een melding van een grijze eekhoorn. Daar staat dan weer tegenover dat er kleurslagen bij de Japanse eekhoorn voorkomen die niet van onze inheemse eekhoorn te onderscheiden zijn.

Bij het grootste deel van de meldingen gaat het echter om een duidelijke exoot, de Siberische grondeekhoorn (270 meldingen). Een goede tweede is de Pallas' eekhoorn (260) gevolgd door de Amerikaanse rode eekhoorn (55). Dat de Pallas' eekhoorn zo hoog staat is niet zo verwonderlijk, gezien de vangactie die momenteel loopt en waarbij via verschillende media opgeroepen wordt deze invasieve soort te melden (zie ook Kijk op Exoten nr 4). In figuur 1 is het leefgebied van de Pallas' eekhoorn goed herkenbaar aan de stippenwolk bij Weert. Deels bestaat die stippenwolk uit de meldingen van Siberische grondeekhoorns die ook in de omgeving van Weert leven (figuur 2). Dat is het tweede leefgebied van deze soort in Nederland. Het eerste gebied waar de Siberische grondeekhoorn zich vestigde ligt bij Tilburg. Dit is ook goed te zien in figuur 1 (en figuur 2). Deze vestiging ontstond in 1972 toen een dierentuin vertrok

Siberische grondeekhoorn (Foto: Erik Korsten)

met achterlating van de grondeekhoorns. Tot op heden zijn er geen bewijzen dat de Siberische grondeekhoorn een invasieve soort is. Er zijn daarom geen plannen om de twee populaties weg te vangen.

Al eerder werd in Kijk op Exoten bericht over de Amerikaanse rode eekhoorn. De trend dat deze soort in toenemende mate in het wild wordt gemeld zet door (figuur 2). Ongeveer een derde van de meldingen komt uit de eerste drie maanden van 2013. De kans op vestiging in het wild wordt steeds groter. Recent werd zelfs geconstateerd dat er een locatie is waar enkele handtamme dieren los rond het huis worden gehouden. Een ideale situatie om een vestiging te veroorzaken. Omdat het vrijwel niet bekend is of deze soort al dan niet invasief is, moeten we uitgaan van het principe dat voorkomen beter is dan genezen. Mocht er een vestiging gaan plaatsvinden, dan dienen deze dieren zo snel mogelijk verwijderd te worden. Dat houdt de problemen binnen de perken en de kosten laag.

Het beeld van de locaties waar de Japanse eekhoorn is ontsnapt of losgelaten is vanwege de verwarring met de

inheemse rode eekhoorn incompleet. Enkele jaren geleden werd een groep Japanse eekhoorns door een particulier losgelaten in Amersfoort (figuur 2). De overheid sprong daar gelukkig snel op in en liet ze weer wegvangen. Als degene die de dieren losliet niet had gemeld dat hij Japanse eekhoorns had gebruikt, dan waren we waarschijnlijk in de veronderstelling gebleven dat het om rode eekhoorns ging. Relatief veel Japanse eekhoorns hebben een gevlekte vacht, waardoor het beeld ontstaat alsof er een kleine zwartbonte of roodbonte koe door de bomen rent. Maar ook onze eigen inheemse rode eekhoorn heeft wel eens witte vlekken (partieel albinisme). Er kan daarom niet gesteld worden dat bonte eekhoorns altijd Japanse eekhoorns zijn. In gebieden waar geen inheemse rode eekhoorns voorkomen en er plotseling bonte eekhoorns opduiken wordt het wel aannemelijk dat het om Japanse eekhoorn gaat. Het vervelende bij een uitheemse soort die niet goed te onderscheiden is van de inheemse soort is, dat als er

dieren ontsnappen, dat niet altijd duidelijk wordt. Het is de vraag of dat erg is. In het geval met de Japanse eekhoorn zou dat wel het geval kunnen zijn. We weten te weinig over in hoe verre de Japanse eekhoorn de rode eekhoorn kan verdringen. Daarnaast is het de vraag of de dieren kunnen kruisen. Ze zijn waarschijnlijk nauw verwant, dus kruisingen zijn misschien mogelijk. Als die kruisingen vervolgens vruchtbaar zijn, dan sluipen er op die manier uitheemse genen in de populatie rode eekhoorns.

Met het recent verschenen voorstel van de positieflijst, een lijst met alleen soorten die gehouden mogen worden, wordt een grote stap gemaakt in het veiligstellen van de biodiversiteit in ons land. Nu komt het aan op vaststelling in de eerste en tweede kamer en de handhaving van de positieflijst..

Figuur 1. Locaties waar in de periode 2003 – begin 2013 uitheemse eekhoorns werden gemeld (gevalideerde en ongevalideerde waarnemingen) (Bron: Zoogdiervereniging)

Figuur 2. Locaties waar in de periode 2003 – begin 2013 Japanse eekhoorn, Amerikaanse rode eekhoorn en Siberische grondeekhoorn werd gemeld (gevalideerde en ongevalideerde waarnemingen) (Bron: Zoogdiervereniging)

